

Un parell de notes sobre el Romànic

QUAN mirem una església vella, tota de pedra, i fem cabal del contrast entre l'esvelt campanar –quadrat, poligonal o rodó– i les gruixudes parets, que demanen l'ajuda de contraforts, comprenem que tenim davant una joia del Romànic. I en entrar-hi i observar atentament la seva planta de creu llatina o la coberta de volta de canó i arcs de mig punt, ens adonem compte que ens trobem en un dels monestirs o catedrals que, entre els segles XI i XIII, representaren la més gran riquesa d'els Estats cristians. Veiem aleshores que es tracta d'un estil únic, d'una primera unitat artística que sortí de la barreja de les races bàrbares amb els antics colonitzadors romans; que és una concepció arquitectònica, continuació, per un costat, d'estils espanyols i, per l'altre, imitació de la nova tècnica dels grans temples italians i francesos, que portaren els romeus de Santiago a la Península i, concretament a Catalunya, els monjos de Cluny.

No ens proposem, certament, fer un estudi sobre els caràcters d'aquesta manifestació artística medieval, sinó senzillament donar una ullada a un dels tants monuments romànics que tenim a la nostra terra i treure'n un parell de notes sense cap pretensió.

Al mateix temps des d'un punt de vista purament artístic hi trobarem un enlairat nivell d'originalitat, que es posa de manifest en el dibuix dels plans, la varietat de les façanes i la composició dels portals, considerant el conjunt de l'església amb ull arquitectònic ens sorprendrà la concordança entre l'estructura i la forma, el pla i la façana, concordança que contades vegades deixa de donar-se.

Ningú, però, no deixarà de sentir la sensació de fosc, d'ofegament, de falta d'espai vital que hom experimenta entrant en un monument romànic. Aquest estil ferreny s'ocupa d'assegurar l'estabilitat en detriment de la il·luminació. La llum queda, en efecte, a segon terme i és, en general, insuficient. Prova d'això és que s'hauran d'adoptar, llavors, sistemes a base de finestres en les parets o en les tribunes.

Considerem, però, que la solució del binomi solidesa-il·luminació a favor de la primera engendra la impressió d'una massa massissa i ferrenya en la qual predomina el mur. Això dona a l'obra un fort valor petri, però hi resta, al mateix temps, un gràcia alada. L'aire i la llum –valgui'm l'expressió– no formen part de l'estructura. La immensitat de la mola encongeix l'esperit i el xafa a terra. És una construcció de caire psicològic, que es defineix més per l'horitzontal que per la vertical, prenyada de gravatat més que de gràcia. Ens sembla veure en les parets i en l'estructura un esperit de fortalesa i de castell, molt adients amb la fesomia d'una noblesa feudal.

En definitiva, hi veiem més densitat de cos que finesa d'esperit.

SANTIAGO COQUARD